

**Vec: Odpočet aktivít zameraných na oblasť migrácie realizovaných
Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie – od roku
2004 do 2014 v súlade s Plánom výchovy k ľudským právam v rezorte
školy na roky 2005 – 2014.**

V rámci tejto témy sa realizovali na VÚDPaPe nasledujúce úlohy a aktivity:

**1. Výskumná úloha: P – 95 Vplyv preventívneho skupinového programu na zmeny
postojov žiakov a študentov(v rokoch 2006 - 2009).**

Riešiteľ: Š. Matula

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v spolupráci s MPC sa podieľal na vytvorení programu „**Cesta k tolerancii**“ (Matula, Čulíková - Surová, 2006), ktorý je adaptáciou programu „*All Different – All Equal, Education Pack – 1. vydanie*“, vydaného Radou Európy v roku 1995 v European Youth Center v Strassburgu pri príležitosti Európskej kampane proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a intolerancii. Konečným užívateľom sú predovšetkým učitelia a výchovní pracovníci, ktorí pracujú so žiakmi v poslednom ročníku základných škôl a v prvých ročníkoch stredných škôl. Zásadným metodologickým východiskom programu je multikultúrny prístup, orientovaný smerom k: rasovej, etnickej a náboženskej tolerancii, kultúrnemu pluralizmu, sociálnej spolupatričnosti, empatickému nazeraniu na svet a ľudí v ňom, spolupráci a kooperácii, ponímaniu inakosti ako výzvy na poznávanie, porozumenie a prekonávanie predsudkov a stereotypov, odbúravanie predsudkov, stereotypov a komunikačných bariér. Preventívny skupinový program **Cesta k tolerancii** je koncipovaný tak, aby prostredníctvom zážitkového a aktívneho sociálneho učenia a riešenia modelových situácií cielene a zároveň vo vzájomnom prepojení zasahoval všetky zložky intolerantných postojov detí a mládeže v školách a prípadne v školských zariadeniach: kognitívnu, emocionálnu, konatívnu.

Program bol experimentálne evalvovaný v jednej triede žiakov osemročného gymnázia počas jedného školského roka v Bratislave. Na základe analýzy výsledkov výskumu a následným štatistickým spracovaním sa ukázalo, že u žiakov po absolvovaní programu sa zvýšila sociálna akceptácia, v osobnostných charakteristikách nastali pod vplyvom preventívneho programu zmeny k vyššej bezprostrednosti, citovej chúlóstivosti a k väčšej extroverzii.

Na základe výsledkov overovania experimentálnej verzie preventívneho skupinového programu „Tolerancia (postoje a predsudky - spojitosti a odlišnosti)“, metodicky upravovaného v roku 2006, bola v roku 2007 pripravená a rozšírená verzia preventívneho skupinového programu: Tolerancia II. Tento program bol overovaný v 10 experimentálnych skupinách, v ktorých boli zistené nasledujúce psychologické zmeny a zmeny postojov týchto žiakov: zvýšenie sociálnej akceptácie, v osobnostných charakteristikách nastali pod vplyvom preventívneho

programu zmeny k vyššej bezprostrednosti, citovej chúlостivosti a k väčšej extroverzii, znížil sa výskyt interpersonálneho správania typu ponížená osobnosť, ktoré je charakteristické manifestáciou skromnosti, plachosti, citovou rezervovanosťou a schopnosťou sa podriaďiť. Analýza výsledkov naznačila, že u chlapcov je sociálna akceptácia pociťovaná výraznejšie ako u dievčat, teda, že v danej triede sa cítia viac akceptovaní a celkovo ju vnímajú viac ako referenčnú skupinu. To si vysvetľujeme väčšou citlivosťou dievčat na zmeny atmosféry a nálad v triede, na základe čoho môžu v triede častejšie vnímať napäté vzťahy alebo konflikty a teda sa cítiť aj menej akceptované okolím.

Vzhľadom na vek výskumnej vzorky môžeme predpokladať, že osobnostné charakteristiky adolescentov sú momentálne v procese vývinu a preto veľmi nestále, takže zmeny, ktoré sme namerali mohli byť aj dôsledkom prirodzených osobnostných a charakterových zmien.

Výstupy:

V spolupráci s Metodicko - pedagogickým centrom Bratislava, sa pripravilo do tlače 3000 publikácií preventívneho skupinového programu: Tolerancia II, ktorý bol distribuovaný školám v I. štvrtroku 2008.

V roku 2008 bola zostavená definitívna verzia preventívneho skupinového programu: Tolerancia, ktorý bol overovaný v 10 experimentálnych skupinách, v ktorých sme zároveň sledovali psychologické zmeny a zmeny postojov týchto žiakov, Do tlače sa pripravilo 2000 publikácií metodické príručky k preventívnemu skupinovému programu: Tolerancia III, ktorý bol distribuovaný školám v I. štvrtroku 2009 v spolupráci s Metodicko - pedagogickým centrom Bratislava.

MATULA, Š., SUROVÁ-ČULÍKOVÁ, A.: Cesta k tolerancii. 100 strán, 5 kapitol, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava, 2006, I. vydanie, ISBN 80-8052-277-4, náklad: 3000.

MATULA, Š., SUROVÁ-ČULÍKOVÁ, A.: Tolerancia II. 123 strán, 9 kapitol, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava, 2007, I. vydanie, ISBN 80-8052-378-5, náklad: 3000.

SUROVÁ-ČULÍKOVÁ, A. MATULA, Š.: Cesta k tolerancii II. 88 strán, 9 kapitol, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava, 2007, I. vydanie, ISBN 80-8052-378-5, náklad: 3000.

SUROVÁ-ČULÍKOVÁ, A., MATULA, Š.: Cesta k tolerancii III. 65 strán, 6 kapitol, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava, 2008, I. vydanie, ISBN 978- 80-8052-331-2, náklad: 1000.

ZACHAROVÁ, Z., MATULA, Š.: Vplyv preventívneho skupinového programu na zmenu postojov žiakov k tolerancii a eliminácii predsudkov. Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 2008, 25 strán 228.

ZACHAROVÁ, Z., MATULA, Š.: Vplyv preventívneho skupinového programu na zmenu postojov žiakov k tolerancii a eliminácii predsudkov. Prevencia, roč. IX, č. 1 – 2, Bratislava, 2010, s. 15 – 30.

ZACHAROVÁ, Z., MATULA, Š.: Vplyv preventívneho skupinového programu na interpersonálne charakteristiky a sociálnu akceptáciu adolescentov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 2008, 18 strán

2. Príčiny nezájmu detských i dospelých migrantov o vyučovanie slovenčiny Zodpovední: Š. Matula, R. Mrlák. (2010)

Operatívny prieskum v oblasti problematiky osvojovania si Slovenského jazyka migrantmi na Slovensku bol realizovaný na vzorke 73 dospelých respondentov a 7 detí. Vzorku tvorili prevažne migranti z Afriky. Vzorka však zahŕňala i ľudí z Grécka, Izraela, či južnej Ameriky.

Ako jeden z dôvodov avizovaného nezájmu o výučbu a osvojovanie si slovenčiny sa ukázalo, že 39% opýtaných nechce zostať žiť v SR. 21,5% respondentov si nechce osvojiť zvyky a tradície slovenskej kultúry a čo je zreteľahodné - 9,4% z nich ani neakceptuje zvyky a tradície slovenskej kultúry. Z ďalších zaujímavých zistení uvádzame: 15 % respondentov sa na Slovensku necíti slobodne (Nemožno vylúčiť, že toto môže byť ďalší fenomén, prispievajúci k nedostatočnej motivácii naučiť sa po slovensky.) Len 86 % respondentov má možnosť učiť sa slovenský jazyk výučba slovenského jazyka je finančne prijateľná len pre 59% . 68,5% respondentov uvádza, že pozná inštitúcie, ktoré slovenský jazyk vyučujú . 31 % nemá možnosť vybrať si medzi školami ponúkajúcimi výučbu slovenského jazyka. Na Slovensku chce žiť so svojou rodinou len 56 % respondentov.

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že človek sa vo svojom správaní riadi istou hodnotovou a kultúrnou rovnícou, ktorá sa vytvára počas jeho psychosociálneho vývinu . V dospelom veku býva táto rovnica relatívne ustálená a je súčasťou adaptačných mechanizmov pri prispôbovaní sa meniacim sa životným podmienkam. Ak je sociokultúrne prostredie na Slovensku výrazne odlišné od pôvodných hodnôt a kultúry krajiny, z ktorej migrant pochádza, nemožno vylúčiť vznik adaptačného mechanizmu odmietania slovenskej kultúry. V sociálnom prostredí, v ktorom sa vyskytne viacero ľudí s odlišnými hodnotami, vzniká tzv. fenomén blízkych vzťahov (vytváranie skupín).

Výstupy:

MATULA, Š., MRLÁK, R.: Príčiny nezájmu detských i dospelých migrantov o vyučovanie slovenčiny. Informácia o priebehu a výsledkoch riešenia úlohy. VÚDPaP, 2010.

MATULA, Š., MRLÁK, R.: Príčiny nezájmu detských i dospelých migrantov o vyučovanie slovenčiny. In.: (Zb.) Ihnacík, J. a kol.: *Psychologické poradenstvo po transformácii v školstve*, CPPPpP, Košice, 2010, ISBN 978-80-970464-6-0, s. 305 – 306.

3. Program akceptácie migrácie a prevencie intolerancie v školách a školských zariadeniach (PAMPI)

Riešitelia: Š. Matula, P. Andraško, Z. Vojtová

Od roku 2011 pokračovalo riešenie úlohy rozpracovávaním teoretických východísk a kompletizáciou výcvikovo-tréningového programu sociálno-psychologickej prípravy učiteľov a sociálnych pracovníkov pre oblasť prevencie intolerancie a pre prácu s deťmi migrantov. Niektoré techniky doplnené do programu na základe konceptu tzv. transkultúrneho prístupu sme experimentálne odskúšavali v rámci „Sociálno-psychologického výcviku pracovníkov CPPPpP a reedukačných domovov v metóde krátkej intervencie drogových závislostí v dňoch 8. –

tel.: 02/ 43 420 973

e-mail: vudpap@vudpap.sk

IČO: 00681385

bank. spojenie: 7000065164/8180

fax: 02/ 43 420 973

web: www.vudpap.sk

DIČ: 2020796415

IBAN: SK848180000007000065164

12.12.2011. Upravená verzia bol overovaná v roku 2012 verzia v rámci Sociálno-psychologického výcviku v metóde krátkej intervencie drogových závislostí realizované VÚDPaPom v termíne od 11.11. -15.11. 2012 a od 26.11 -30.11. 2012 . Program bol tiež overovaný na troch základných školách v mestskej časti Bratislava –Ružinov (október, 2012).

Priebežné výsledky evalvácie predmetného programu oprávňujú k predpokladu, že komplexná poradenská starostlivosť o migrantov by sa mohla a mala stať rutinnou súčasťou činnosti centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, pretože v prípadoch migrujúcich rodín ide z pohľadu zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nepochybne o optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu detí, ktoré (spravidla so svojimi rodičmi) prišli na Slovensko. Tieto deti sa v našom jazykovo-kultúrnom prostredí stávajú deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s tým, že zákon umožňuje poskytovať preventívne poradenské služby nielen im ale aj ich rodičom, príp. iným ich zákonným zástupcom a v tomto kontexte aj pedagogickým zamestnancom, ktorí sa im v školách a školských zariadeniach venujú.

MATULA,Š., VOJTOVÁ, Z.: Multikultúrna výchova v prostredí školy Teoretické východiská pre výcvikovo-tréningový program sociálno-psychologickej prípravy učiteľov a sociálnych pracovníkov pre oblasť prevencie intolerancie a pre prácu s deťmi migrantov, VÚDPaP, Bratislava 2011

ANDRAŠKO, P., MATULA, Š.: Program akceptácie migrácie a prevencie intolerancie v školách a školských zariadeniach (PAMPI) –In. Zb. Psychologické dni, Bratislava : Stimul, 2013. - ISBN 9788081270864.

ANDRAŠKO, P., MATULA, Š.: Program akceptácie migrácie a prevencie intolerancie v školách a školských zariadeniach (PAMPI, VÚDPaP, 2003, 70 s.

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie bol v rokoch 2011-2015 v rámci priorit pre oblasť migračnej politiky SR (2011 – 2015) v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie poverený zabezpečiť:

a) preventívny adaptačno-výchovný program pre oblasť prevencie intolerancie a pre prácu s deťmi migrantov,

Cieľ: Splnený

b) metodicko-výskumné overovanie a priebežnú optimalizáciu preventívneho adaptačno-výchovného programu pre oblasť prevencie intolerancie a pre prácu s deťmi migrantov, ktoré sa bude uskutočňovať predovšetkým v teritóriu mestskej časti Ružinov v Bratislave,

Cieľ: Splnený

c) výcvikovo-tréningový program sociálno-psychologickej prípravy učiteľov (a výchovných/sociálnych pracovníkov) pre oblasť prevencie intolerancie a pre prácu s deťmi migrantov,

Cieľ: Čiastočne splnený: v rámci tejto témy boli zaškolení odborní zamestnanci CPPPaP. Realizovala sa aj metodická príprava expertov na využívanie psychodiagnostického systému Farby života pri hodnotení efektívnosti prípravy školských pracovníkov pre ich preventívnu prácu

s deťmi imigrantov s využitím výcvikovo tréningového programu.

d) priebežné metodické vedenie a supervíziu pracovníkov tých centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, ktoré budú predmetný systém implantovať.

Cieľ: Nesplnený: Systém supervízie pracovníkov CPPPaP, ktorého súčasťou je aj oblasť prevencie intolerancie a práce s deťmi migrantov, bude do praxe implementovaný systematicky a komplexne po ukončení Národného projektu realizovaného VÚDPaP-om, t.j. od októbra 2015.

V kontexte medzikultúrnych rozdielov a výchovy a vzdelávania marginalizovaných skupín sa VÚDPaP venoval niekoľkým výskumným a operatívnym úlohám. Výstupmi bolo vytvorenie učebných osnov, niekoľkých metodických príručiek pre pedagógov, žiakov a rómskych asistentov, ako aj vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov. Nižšie uvádzame anotácie jednotlivých úloh a vybrané publikované odborné články a publikácie:

P – 94 Optimalizácia edukačných postupov u rómskych žiakov

Riešitelia: E. Farkašová, B. Kundrátová, M. Kmeť, M. Špotáková, D. Kopčanová (2007-2008)

V rámci úlohy boli v roku 2007 vypracované učebné plány a učebné osnovy pre špecializované triedy (ŠT) v základnej škole (ZŠ). Vo vytvorených triedach 1. ročníka ŠT sa overovali stanovené postupy a metódy vzdelávania rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, metodické a reedukačné materiály, ktoré môžu učitelia tranzitívnych tried využívať vo výchovno-vzdelávacom procese. Pre triedy boli zakúpené vhodné učebné pomôcky a učebné materiály. Pre učiteľov a asistentov učiteľov týchto tried bol zorganizovaný odborný seminár, kde boli oboznámení s danou problematikou.

V roku 2008 boli vytvorené učebné plány (UP) a učebné osnovy (UO) pre druhý ročník špecializovanej triedy v základnej škole. UP a UO pre prvý i druhý ročník boli aktualizované po schválení nového školského zákona. Pre triedy boli zadovážené učebné pomôcky pre jednotlivé predmety a učebné materiály (učebnice, pracovné zošity, metodické príručky), ktoré sa v praxi osvedčili ako najvhodnejšie pre deti z málo podnetného, jazykovo a kultúrne odlišného prostredia.

FARKAŠOVÁ, E., KUNDRÁTOVÁ, B., KOVÁČIKOVÁ, D., GREGUSSOVÁ, M.: Intervention programme for Roma pupils: How to improve social competences. In: Kopčanová, D.: International Seminar Equal Approach to Quality Education for Children from Socially Disadvantaged Settings. The research Institute for child Psychology and Patopsychology & Education Section, Slovak Commission for UNESCO, Bratislava, 2008. P. 68-72.

FARKAŠOVÁ, E., GREGUSSOVÁ, M., KUNDRÁTOVÁ, B., KOVÁČIKOVÁ, D.: Intervenčný program pre rómske deti na rozvoj komunikačných a iných sociálnych zručností. Zborník XXVI. Psychologické dny. Českomoravská psychologická spoločnosť.

P – 99 Špecifiká kognitívneho vývinu rómskych detí

Riešitelia: B.Kundrátová, E.Farkašová, V. Dočkal, S. Bronišová, M. Kmeť, E. Kretová, D. Morvayová, M. Špotáková

V rámci riešenia tejto úlohy pokračovalo longitudinálne sledovanie kognitívneho vývinu (verbálneho uvažovania a abstraktno-vizuálneho uvažovania) 157 rómskych žiakov základných škôl. Boli pripravené výskumné metodiky, ktoré boli doplnené o metodiky, ktoré sú zamerané na sledovanie myšlienkových operácií a na čitateľskú gramotnosť rómskych detí. Z pôvodného súboru 157 detí sme individuálne vyšetrili 100 rómskych detí. Z pôvodného súboru sa niekoľko detí presťahovalo a 5 percent detí bolo priradených do špeciálnych škôl. Štatistické spracovanie

výsledkov výskumu sa uskutočnilo v roku 2008. Zistilo sa, že príčinou preradenia detí do špeciálnych škôl nie je ani tak mentálne zaostávanie, ale znížená výkonnosť v školských zručnostiach a schopnostiach. Výskumné zistenia potvrdzujú, že rómske deti zlyhávajú v úlohách abstraktného uvažovania, či už verbálneho alebo abstraktno-vizuálneho. Ďalej sa zistilo, že rómske deti majú nedostatočne rozvinuté nielen jazykové kompetencie, ale hlavne techniku čítania. Preto sú potrebné kvalitatívne zmeny v edukačných postupoch pri vzdelávaní rómskych detí.

BRONIŠOVÁ, S., UČEŇ, I.: Some Problems of Social Integration of Roma Children. In: Kopčanová, D.: Equal Access to Quality Education for Children from Socially Disadvantaged Setting. Bratislava, Slovenská komisia pre UNESCO. 2008. s. 106 – 108.

FARKAŠOVÁ, E.: Analýza aspektov verbálneho uvažovania u rómskych detí v mladšom školskom veku. In: Heller, D., Mertin, V., Sobotková, I. (red.) Psychologické dny 2006. UK, Praha 2007. CD.

FARKAŠOVÁ, E.: Psychologické aspekty kognitívneho a sociálneho vývinu rómskych žiakov. In: Fedáková, D., Kentoš, M., Výrost, J. (red.) Sociálne procesy a osobnosť 2006. Spoločenskovedný ústav SAV, Košice 2007. CD. s. 132-137.

FARKAŠOVÁ, E.: Aspekty verbálneho uvažovania u detí z málo podnetného prostredia. In: Rusnáková, T., Matula, Š. (red.) Dieťa v ohrození XV. VÚDPaP, Bratislava 2006. s. 92-97.

FARKAŠOVÁ, E.: Analýza aspektov verbálneho uvažovania u rómskych detí v mladšom školskom veku. In: Heller, D., Mertin, V., Sobotková, I. (red.) Psychologické dny 2006. Sborník z konferencie. UK, Praha 2007. s. 29.

P – 101 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne rómskych žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia prostredníctvom učebných programov

Riešitelia: E. Farkašová, V. Dočkal, B. Kundrátová, E. Kretová, D. Morvayová, M. Gregussová

Praktickým výstupom úlohy bolo vytvorenie metodickej príručky a pracovného zošita s názvom *Ako sa nestratiť v živote. Príručka pre začiatčníkov*. Určená je predovšetkým žiakom, ktorí končia povinnú školskú dochádzku v nižších ročníkoch ZŠ. Metodická príručka obsahuje mnoho podnetných informácií, aktivít a rád, ktoré môžu učitelia využiť najmä na hodinách etickej výchovy pri oboznamovaní žiakov s praktickými otázkami v relevantných oblastiach, čím prispievajú k skvalitneniu života absolventov, (predčasne) končiacich školskú dochádzku. Pracovný zošit sprostredkúva poznatky netradičnými, pestrými, hrovými, zábavnými a zaujímavými formami, čím poskytuje žiakom možnosť osvojiť si informácie, poznatky, praktické postupy a správanie v tých oblastiach, v ktorých sa pociťujú určité deficity. Materiály sú koncipované tak, že sú obsahovo i metodicky prístupné žiakom od 11 rokov. Pre veľký záujem pedagógov ako aj psychológov z CPPP a P bola realizovaná dotlač uvedeného titulu.

FARKAŠOVÁ, E., GREGUSSOVÁ, M., KUNDRÁTOVÁ, B., KOVÁČIKOVÁ, D., LISÁ, E.: Ako sa nestratiť v živote. Príručka pre začiatčníkov. Metodická príručka pre učiteľa. MPC Prešov, 2007, 46 strán.

FARKAŠOVÁ, E., GREGUSSOVÁ, M., KUNDRÁTOVÁ, B., KOVÁČIKOVÁ, D., LISÁ, E.: Ako sa nestratiť v živote. Príručka pre začiatčníkov. Pracovný zošit. MPC Prešov, 2007, 58 strán.

FARKAŠOVÁ, E., GREGUSSOVÁ, M., KUNDRÁTOVÁ, B., KOVÁČIKOVÁ, D.: Intervenčný program pre rómske deti na rozvoj komunikačných a iných sociálnych zručností. XXVI. Psychologické dny 2008, Olomouc. 4.9.2008.

FARKAŠOVÁ, E.: Psychologické aspekty kognitívneho a sociálneho vývinu rómskych žiakov. In: Zborník abstraktov z konferencie Sociálne procesy a osobnosť 2006. Spoločenskovedný ústav SAV, Košice 2007. s. 26.

P – 118 Zlepšovanie podmienok edukácie rómskych žiakov

Riešitelia: E. Farkašová, B. Kundrátová, M. Kmeť, M. Špotáková

Úloha pokračovala vypracovaním učebných plánov a učebných osnov pre štvrtý ročník špecializovanej triedy (ŠT) ZŠ. Všetky pedagogické materiály boli zaslané do škôl, kde sa experiment realizoval. Pre školy boli objednané a distribuované potrebné učebné pomôcky a materiály. Výsledky za školský rok 2009/10 boli spracované do Priebežnej správy z experimentálneho overovania a zaslané na MŠVVaŠ SR.

FARKAŠOVÁ, E.: Spôsobilosti pedagógov pri práci s rómskymi žiakmi. In: L.Haburajová-Ilavská (Ed.). Dni sociálnej práce a InteRRa 8. Nitra: UKF, 2010, s. 142-145.

FARKAŠOVÁ, E.: Program na rozvíjanie kognitívnych funkcií u rómskych žiakov. In: FARKAŠOVÁ, E, et al. (Eds.): Psychológia dieťaťa: Výskum a prax. CD. Bratislava: VÚDPaP, 2010. ISBN: 978-80-969401-9-6, s. 72-77.

FARKAŠOVÁ, E.: Program na rozvíjanie kognitívnych funkcií u rómskych žiakov. In: Farkašová, E. (Eds.). Psychológia dieťaťa: Výskum a prax. Bratislava: VÚDPaP, 2010. CD.

FARKAŠOVÁ, E.: Edukácia zameraná na (rómskeho) žiaka. In: J. Balvín, A. Kajanová, D. Urban, L. Vavreková (Eds.). Metody sociální, edukační a zdravotnické práce s etnickými a marginálními skupinami. Praha: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, HNU TÍ R, 2010. ISBN 978-80-86798-05-9. CD.

FARKAŠOVÁ, E.: Education centred to (Roma) pupils. In: InteRRa 9. Wroclaw: Fundacja Integracji Społecznej PROM, Poľsko, 2010. ISBN 978-83-928354-4-8. CD

P-124 Rozvíjanie kognitívnych a komunikačných schopností rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Metodická príručka pre pedagógov

Metodická príručka pre pedagógov obsahuje stimulačné programy a stratégie rozvíjania jednotlivých kognitívnych schopností. Výhodiskom pre tvorbu stimulačných programov sú výskumné zistenia vychádzajúce z longitudinálneho výskumu zameraného na sledovanie špecifik kognitívneho vývinu rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Príručka, ktorá sa obsahovo člení podľa oblastí sledovaných longitudinálnym výskumom, má nasledujúce kapitoly: rozvíjanie reči, rozvíjanie čitateľskej gramotnosti, rozvíjanie sekvenčných procesov spracovania informácií, rozvíjanie priestorovej predstavivosti a rozvíjanie krátkodobej pamäti.

P-130 Metodická príručka pre školských mediátorov/ rómskych asistentov učiteľa

Riešitelia: Kopčanová, Farkašová

Spracovávanie a príprava materiálov pre tvorbu metodickej príručky napomáhajúcej školským mediátorom (rómskym asistentom učiteľa) pri inkluzívnom vzdelávaní žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia.

KOPČANOVÁ, D.: Challenges in Roma Children Education : Help of Teacher 's Assistant. In: International Journal of Romany Language and Culture, Muenchen, Germany. No 1-2 /2012 , s. 94-107

P-131 Pilotný stimulačný program pre rómske a iné znevýhodnené deti v regióne SVE

Riešitelia: Kopčanová, Farkašová, Filípková, Páleník, Kyuchukov (ext.)

V septembri 2013 sa uskutočnil medzinárodný výskumný projekt podporený z Participačného programu UNESCO. Stimulačný tréning bol zameraný na prevenciu zlyhávania sociálne znevýhodnených a rómskych žiakov v prvom roku školskej dochádzky a zvýšenie motivácie detí pre školu. Bol určený pre vybraných pedagógov desiatky krajín z regiónu Strednej a východnej Európy, ktorí sa zúčastnili špeciálneho výcviku v oblasti bazálnych školských zručností detí predškolského veku v Bratislave. Okrem praktického výcviku dostali pedagógovia metodické materiály v A.j., ktoré boli preložené do ďalších štyroch európskych jazykov a tiež rómštiny, aby mohli učiteľky získané vedomosti a zručnosti uplatniť vo svojej pedagogickej práci. Odporúčania účastníkov tohto odborného vzdelávacieho výcviku boli prednesené v novembri 2013 na zasadnutí Education

Commission (Vzdelávacej komisie) počas 37. Generálnej konferencie UNESCO. Výsledky boli tiež publikované v odbornom časopise Psychológia a patopsychológia dieťaťa.

KOPČANOVÁ, D (Ed.): Through Teachers and Mothers to Roma and other Disadvantaged Children: Zborník z medzinárodného tréningového kurzu pre učiteľky predškolských detí Strednej a Východnej Európy, Bratislava 2013. 60 s. ISBN 978-80-970733-5-0.

